

Міністерство освіти і науки України
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Тези

**76-ї наукової конференції професорів,
викладачів, наукових працівників,
аспірантів та студентів університету**

ТОМ 2

14 травня – 23 травня 2024 р.

Отже, життя прекрасне і не варто фокусуватися на суперечках, які можна вирішити за допомогою медіації. Слід пам'ятати, що процедура медіації є структурованою і слідує поступовими етапами, кожен з яких допомагає сторонам медіації ефективно вирішити спір. Медіація як альтернативний спосіб вирішення спорів та конфліктів є ефективною та екологічною, спрямованою на вирішення суперечок із задоволенням інтересів обох сторін, тому її популярність в Україні щороку зростає.

Література

1. Моріно Жаклін. Гуманістична медіація: ще один погляд у майбутнє. Київ: Видавництво Ростислава Бурлаки, 2022. 160 с.
2. Лєко Богдан Чуйко, Галина. Медіація. URL: <https://www.yakaboo.ua/ua/media>

УДК 81'367.633'373.43:821.161.2-3

*Л. І. Дерев'яно, к. філол. н., доцент
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»*

ПОХІДНІ ЧАСОВІ ПРИЙМЕННИКИ-НЕОЛОГІЗМИ У ТВОРАХ УКРАЇНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ XX – XXI СТОРІЧ

На відміну від числівників, характерною особливістю яких є відносно сталий, кількісно обмежений лексичний склад, прийменники систематично демонструють активні процеси в межах свого лексико-граматичного розряду. Цілком солідаризуємося з концепцією Г. С. Балабан, яка, ґрунтовно дослідивши прийменникову систему української літературної мови, зробила аргументований висновок про те, що на сучасному етапі розвитку її граматичної системи прийменники темпоральної семантики активно демонструють процеси збільшення кількості вторинних одиниць [1]. Не викликає найменшого заперечення твердження А. Ю. Габай про те, що „прийменники – найдинамічніший, широко відкритий для поповнення клас одиниць” [2, с. 30]. Похідним прийменникам властивий вищий ступінь автосемантичності, а їхнє значення досить часто успадковане від повнозначного слова-джерела. Н. В. Куц, наголошує, що у вторинних прийменників, «навіть поза контекстом, зберігається певне значення, яке, звичайно, виявляється неоднаковою мірою і тісно пов'язане із семантикою або значеннєвим відтінком повнозначної частини мови, від якої походить прийменник” [3, с. 73]. Отже, похідним прийменникам притаманна однофункційність,

однозначність, вузька семантична спеціалізація, пов'язана з репрезентацією певного відношення.

Проведений аналіз засвідчує, що прийменникова сфера збагачується новими одиницями і не становить собою замкненої системи. Сучасна українська літературна мова поповнюється прийменниками, які розвиваються із повнозначних частин мови.

Услід за Н. В. Кушч констатуємо, що в лінгвістичній науці й досі немає єдиного погляду стосовно того, які сполучення вже перейшли до прийменникової сфери, а які переживають процес препозиціоналізації (див.: [3, с. 69]).

Маємо приклади появи нових прийменникових одиниць. Так, у художньому стилі зафіксовано темпоратив **рпер на переломі + Ngen**, семантично споріднений зі структурами **рпер на рубежі + Ngen – рпер на зламі + Ngen**, які експлікують семантику проміжного часу, а також okazіонально вживану синтаксему **рпер на перевалі + Ngen**, напр.: *Батько помер вчасно, на переломі епох, коли з дерева життя посипались ті, кому він прислужував, перед ким блазнював, зміна епох батькові видалася кінцем світу* (В. Дрозд, 5); *Мов запізнілих подорожніх, Колись, на перевалі літ, Вогнем пречистим і тривожним Покличе нас забутий світ* (Т. Нікітін, 47). Прийменникові еквіваленти **на переломі, на перевалі** не зафіксовані в Словникові українських прийменників [5], не відстежені вони і з-поміж прийменникових новотворів у концепції Г. С. Балабан [1]. Вагомим аргументом для віднесення цих одиниць до розряду прийменникових еквівалентів-неологізмів темпоральної семантики є регулярна сполучуваність їх із субстантивами часового значення (епоха, століття, роки).

У мові є низка темпоративів з прийменниковими компонентами, які мають у своєму складі лексему **кінець**. Вона виразно актуалізує семантику розгортання дії в кінцевих внутрішніх межах. Це зокрема синтаксеми **рпер наприкінці + Ngen – рпер у (в) кінці + Ngen – рпер на кінець + Ngen – рпер під кінець + Ngen – рпер перед кінцем + Ngen – рпер при кінці + Ngen – рпер надкінець + Ngen – рпер на закінчення + Ngen**. Доповнюють парадигму корелятивів досліджуваної часової семантики темпоративи **рпер під завісу + Ngen – рпер на заході + Ngen**. Okazіонально вживані прийменникові еквіваленти **під завісу** та **на заході** продуктивно функціують у сполученні з родовим відмінком іменника: *Але він [Вацлав Гавела] саме розвинув шалену діяльність під завісу другої каденції ...* (Л. Костенко, 263) – ... *На заході життя бабуля чистосердно кається, аби на той світ не потягти за собою мішок гріхів земних* (В. Сологуб, 21). Парадигму темпоративів аналізованої семантики органічно доповнює прийменниковий еквівалент **під фінал** у поєднанні із субстантивом у

родовому відмінку. Очевидним є його семантичний зв'язок з прийменниковими одиницями, що мають у своїй структурі лексему **кінець**, оскільки **фінал** у перекладі з латинської означає «кінець»: *Усякий раз, починаючи говорити спокійно, він [Юркевич] дуже швидко накручував себе, піднімав градус емоцій, під фінал промови доводив себе ледь не до сказу, бризкаючи слиною* (А. Кокотюха, 93).

Отже, обстежений фактичний матеріал дає право розширити корпус вторинних темпоральних прийменникових одиниць прийменниковими еквівалентами **на переломі, на перевалі, під фінал**. Найвагомим аргументом для введення їх до репертуару похідних часових прийменників є сполучуваність із темпоральними й нетемпоральними лексемами. Саме вона уможливила таке транспонування виокремлених одиниць до розряду часових прийменникових ресурсів.

Література

1. Балабан Г. С. Динамічні процеси у прийменниковій системі української літературної мови кінця ХХ – початку ХХІ сторіч : монографія. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2016. 324 с.
2. Габай А. Ю. Синтаксична прислівникова транспозиція в сучасній українській літературній мові : монографія. Київ : ВД Дмитра Бураго, 2011. 232 с.
3. Загнітко А. П., Данилюк І. Г., Ситар Г. В., Щукіна І. А. Словник українських прийменників. Сучасна українська мова : [1705 прийменників]. Донецьк : ТОВ ВКФ „БАО”, 2007. 416 с.
4. Куц Н. В. Прийменникові українські еквіваленти : морфологія і семантика. Лінгвістичні студії : зб. наук. праць Донец. нац. ун-т; редкол.: А. П. Загнітко (наук. ред.) та ін. Донецьк, 2003. Вип. 11, ч. 1. С. 68–74.
5. Словник української мови : в 11 т. / редкол.: І. К. Білодід [голова] та ін.; Акад. наук УРСР, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. Київ : Наук. думка, 1970–1980.

УДК 81'373.47:316.774

*О. І. Мізіна, к.філол.н., доцент
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»*

МЕДІАМАНІПУЛЯЦІЇ В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ В УКРАЇНІ

Загальновідомо, що зараз Україна перебуває в активній фазі інформаційної війни, яка проявляється в поширенні інформаційно-психологічних спецоперацій, дезінформаційних кампаніях та використанні автоматизованих акаунтів для впливу на громадську думку, що спричиняє недовіру серед українського суспільства. Як уникнути маніпуляцій, до яких вдається російська пропаганда? Як зрозуміти, що прочитана новина є маніпулятивною? Які медіаджерела краще і безпечніше використовувати?